

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 6
2022

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 6

Рівне, 2022

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 6. Рівне : РДГУ, 2022. 136 с.

Головний редактор :

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчий редактор :

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії :

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна – здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія».

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол № 11 від 24 листопада 2022 р.)*

тільки від об'єктивних умов в групі, що створюють, як правило, почуття дискомфорту, обмеження потреб в учасників конфлікту, але нерідко й від суб'єктивного сприйняття ними ситуації, від образу конфлікту, який виникає в створенні діючих у даній конфліктній ситуації осіб або групи. Саме, ці образи, ідеальні картини конфліктної ситуації, а не сама об'єктивна реальність, часто є безпосередньою основою поведінки конфліктуючих сторін. У цьому випадку конфлікт слід розглядати як протидію, що розгортається в певному соціальному просторі – конфліктній ситуації, що включає в свій ареал предметні й суб'єктивні умови конфліктної взаємодії. Інтегральною формою вираження відносин, які зумовлюють спосіб соціальної взаємодії є готовність особистості або до кооперації або до конфронтації. Реалізація конфліктної взаємодії залежить від особистісного вибору, в основі якого лежать певні цінності.

Хоча конфлікти можуть носити негативний характер, з конфліктами, як явищем неминучим, не треба боротися, ними треба управляти. Правильно організована конфліктна взаємодія – це вірний, хоча і не легкий шлях до згоди. Конфлікти можуть виникати практично у всіх сферах людського життя, у тому числі і при здійсненні професійної діяльності. Організація і зміст діяльності визначають специфіку конфлікту, мають характерні особливості і педагогічні конфлікти. В будь-якому конфлікті як соціально-психологічному явищі в діалектичній єдності представлено загальне, особливе і одиничне.

Висновки. Будь-який конфлікт виникає не миттєво, причини його накопичуються і зростають іноді протягом досить довгого часу. Розвиток особи неможливий без подолання внутрішніх суперечностей, розв'язання психологічних конфліктів. Стратегія вирішення конфлікту залежить від суб'єктивного визначення ситуації. Конфлікт може сприйматись як підстава для вирішення протиріччя і в цьому випадку ведеться пошук конструктивної поведінки, направленої на вирішення конфлікту. Якщо ж конфлікт сприймається і оцінюється як загроза тоді людина веде пошук зняття емоційної напруженості, що виникає при конфлікті по типу психологічного захисту.

Список використаних джерел

1. Лаппо В. В. Психологічний клімат академічної групи як чинник виховання духовних цінностей особистості. *Наука і освіта*. 2015. № 10. С. 86-90
2. Лисенко-Гелемб'юк К.М. Специфіка міжособистісного конфлікту в юнацькому віці *Збірник наукових праць: філософія соціологія, психологія*. Івано-Франківськ: Вид-во «Плай ЦІТ» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2009. Вип. 14. Ч.1. С. 298–308.
3. Миронова О.М. Конфліктологія. Навчальний посібник / О.М.Миронова, О.В.Мазоренко. Харків: Вид. ХНЕУ, 2011. 168 с.
4. Психологія конфлікту: навчально-методичний посібник для підготовки магістрів усіх форм навчання / В.Я.Галаган, В.Ф.Орлов, О.М.Отич, О.О.Фурса. Київ: ДЕДУТ. 2008. 422 с.

УДК 159.922.7

ДИНАМІКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РОЗЛАДІВ ТРИВОЖНОСТІ І АГРЕСІЇ УЗАЛЕЖНЕНИХ ОСІБ НА ЕТАПІ ПОСТРЕАБІЛІТАЦІЇ

Пономарьов Андрій, здобувач ОС «магістр»
спеціальності 053 «Психологія», 6 курс, КиМУ

Науковий керівник: Назаревич В.В., кандидат психологічних наук, професор

Постановка проблеми. В даній статті міститься стислий виклад емпіричного дослідження динаміки взаємозв'язку розладів тривожності і агресії uzалежнених осіб на етапі постреабілітації. Актуальність і доцільність проведення дослідження обґрунтовується не лише не-обхідністю збагачення наукової теоретичної бази новою інформацією [7, с.156], а й

доцільністю розробки нових методів кризового супроводу клієнтів з наявністю аддиктивних порушень в анамнезі, підвищення ефективності взаємодії в клієнт – терапевтичних відносинах і відповідного зменшення процентного показника ймовірності рецидивів активної фази аддиктивних порушень [1, с.102], а саме неконтрольованого контакту з об'єктом залежності [3, с.103].

Під постреабілітаційним етапом мається на увазі період часу з моменту завершення проходження аддиктом курсу реабілітації і до його повноцінної інтеграції в соціумі. При цьому виділяють наступні реабілітаційні напрямки:

- 1) Створені на основі програми «12 кроків».
- 2) Створені на основі різних релігійних концепцій [6, с.118].
- 3) Створені відповідно до державних стандартів Мінсоцполітики [4].

Перші два напрямки відносять до немедичних реабілітаційних напрямів. Засоби, що їх використовують такі системи для постреабілітаційної підтримки не є чітко регламентованими на законодавчому рівні [6, с.195]. Ефективність використання вищезначених напрямів в задачах підтримки високоякісної ремісії може бути підвищена шляхом дослідження психологічних станів uzалежених осіб, що проходження курсу реабілітації і вийшли на більш високий рівень функціонування особистості і корекції програм постреабілітаційного супроводу відповідно до результатів досліджень. На даному етапі розвитку психології, як науки, в інформаційному просторі майже відсутня інформація, що стосується дослідження і опису особливостей динаміки психологічних станів uzалежених осіб, що пройшли курс реабілітації [2, с.295]. Заповнення цієї прогалини в науковій інформаційній базі допоможе виправити недоліки в існуючих програмах, що використовують для постреабілітаційного супроводу uzалежені індивіди з метою допомоги в підтримки ремісії, стабілізації внутрішнього психоемоційного стану [5, с.175] і повноцінної інтеграції в соціумі.

Мета емпіричного дослідження: дослідити характер взаємозв'язку між рівнями тривожності і агресії з одного боку та порушень структури особистості з іншого боку у осіб з проявами психологічної залежності на етапі постреабілітації.

Задачі емпіричного дослідження:

- сформувати вибірку випробуваних;
- сформувати комплекс психодіагностичних методик;
- виконати опитування випробуваних з використанням обраних методик;
- виконати опрацювання отриманих даних з використанням статистичних методів обробки інформації;
- провести опис отриманих результатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою виявлення і дослідження характеру взаємозв'язку між рівнями тривожності і агресії з одного боку та порушень структури особистості з іншого боку у суб'єктів з проявами психологічної залежності на етапі постреабілітації були використані наступні психодіагностичні методики: шкала тривожності Спілберга – Ханіна, шкала неявно вираженої агресії Кука – Медлей, опитувальник рівня агресивності Басса – Перрі, опитувальник Шмішека (за класифікацією акцентуацій особистості Леонгарда) і Я – структурний тест Аммона. В процесі проведення емпіричного дослідження приймали участь 24 людини з наявністю психологічної залежності, що пройшли курси реабілітації і в якості підтримуючих систем використовують взаємодію з різними організаціями і спільнотами, серед яких протестантська церква «Спасіння», групи взаємодопомоги, створені на основі програми «12 кроків» (анонімні наркомани, анонімні переїдаючі) і громадську організацію «Шанс на життя».

Дослідження проводилось з березня по травень 2022 року. Єдиним зовнішнім фактором, який міг вплинути на результати дослідження визначено військовий конфлікт, що був викликаний російською агресією на території України в лютому 2022 року, а саме психологічні наслідки його усвідомлення учасниками дослідження. Повторне проведення

дослідження, з метою підтвердження або спростування висновків, викладених в даній статті можливе лише після закінчення війни.

В результаті проведення дослідження були отримані наступні важливі результати:

1) Середні показники особистої тривожності по шкалі Спілберга знаходяться в діапазоні наднормальних значень (>45) в підгрупах опитуваних з терміном ремісії до одного року і від одного до трьох років. В діапазоні нормальних значень знаходяться показники опитуваних з довготривалою (понад три роки) ремісією. Результати опитування по шкалі тривожності Спілберга наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати опитування за шкалою тривожності Спілберга

Шкала тривожності	Тривалість ремісії, років		
	$X < 1$	$1 < X < 3$	$X > 3$
ситуативна	49,9	43,5	45,5
особистісна	50,6	50,3	42

2) Показники усіх шкал в опитувальниках Басса-Перрі і Кука-Медлей мають деструктивну динаміку між групами з термінами ремісій до одного року і від одного до трьох років. Між групами з термінами ремісій від одного до трьох років і більше трьох років динаміка – продуктивна. Результати опитування по шкалі Кука-Медлей і Басса-Перрі наведені в таблицях 2 і 3.

Таблиця 2

Результати опитування за шкалою Кука – Медлей

Шкала ворожості	Тривалість ремісії, років		
	$X < 1$	$1 < X < 3$	$X > 3$
цинізм	48,1	59,8	42,7
агресивність	32,7	32,8	28,7
ворожість	18,9	22,3	17,7

Таблиця 3

Результати опитування за опитувальником Басса – Перрі

Шкала агресивності	Тривалість ремісії, років		
	$X < 1$	$1 < X < 3$	$X > 3$
фізична агресія	27,6	30,8	25
ворожість	23,5	25,5	17,7
гнів	22,3	23	19,3

3) Робота функції тривоги в структурі особистості обумовлена домінуванням деструктивної складової на протязі ранніх (до 1 року) і середніх (від 1 до 3 років) термінів ремісії. Домінування деструктивної складової в роботі функції агресії спостерігається в групі респондентів термінами ремісії від 1 до 3 років. Показники структурних компонентів агресії і тривожності за результатами опитування за Я – структурним тестом Аммона наведені в таблиці 4.

Таблиця 4

Результати опитування за Я – структурним тестом Аммона

Структурна функція	Тривалість ремісії, років		
	$X < 1$	$1 < X < 3$	$X > 3$
A1	41,2	42,5	50,3
A2	55,3	63,3	53,3
A3	58,6	58,8	50,3
C1	44,9	51	60,7
C2	52	52	33,7
C3	63,3	63	50,3

де А – функція агресії, С – функція тривоги.

1 - конструктивна складова; 2 - деструктивна складова; 3 - дефіцитарна складова.

За результатами дослідження було зроблено наступні висновки:

1) Кризовий стан є невід'ємною частиною постреабілітаційної інтеграції узалеженого індивіда в соціумі. Нерозв'язані психотичні і невротичні конфлікти сприяють формуванню супутніх кризових станів, що підтверджується переходом до домінації деструктивної складової функції агресії в структурі особистості.

2) Показники функції тривоги в структурі особистості в більшій мірі корелюють з показниками рівня особистісної тривожності опитувальника Спілберга і в меншій мірі з показниками рівня реактивної тривожності того ж опитувальника. Незалежно від характеру кризових факторів і видів реабілітаційних програм, дефіцитарна функція тривоги є домінуючою на протязі тривалого (до трьох років) часу постреабілітаційного періоду.

3) Агресивні дисфункції є не однією з причин формування кризи, а наслідком її проживання аддиктом. Показники функції агресії в структурі особистості в більшій мірі корелюють з показниками рівня неявно вираженої агресії в опитувальнику Кука-Медлей і менше – з показниками агресії в опитувальнику Басса-Перрі.

Список використаних джерел

1. Железнякова Ю.В. Аддиктивна поведінка: аналіз наукових підходів. *Актуальні проблеми психології*: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ: Видавництво «Фенікс», 2013. Т. XII. Психологія творчості. Випуск 18. 304 с.

2. Корнілова В.В. До проблеми вивчення психічних станів особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2015. Вип. 29. С. 295-308. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2015_29_28.

3. Капталан Н.М. Залежна поведінка особистості як проблема сучасної психології. *Психологія та соціальна робота*. 2020. Вип. 1 (51). С. 102 - 112.

4. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціально-психологічної реабілітації осіб із залежністю від наркотичних засобів чи психотропних речовин: наказ Мінсоцполітики України № 677 від 01.10.2020.

5. Гринів О. Конструктивне подолання життєвих криз як детермінанта психологічного благополуччя особистості в ранній дорослості. *Психологія особистості*. 2013. № 1. С. 173-179. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Po_2013_1_20.

6. Жуковський В.М., Климишин О. І., Вознюк О.В. та ін. Побудова системи реабілітації осіб, залежних від психотропних речовин, на основі християнської психології. монографія / за ред. В. М. Жуковського, О.І.Клими-шин. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014 244 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/26788/1/1%20МОНОГРАФІЯ%20ЛЮТИЙ%202015%20P.pdf>.

7. Свідовська В.А. Провідні моделі реабілітації наркозалежних осіб: зарубіжний досвід. Габітус. Психологія особистості. 2020. Випуск 20. С. 155 - 160. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2020/20-2020/30.pdf>.

УДК 159.922.8

ПСИХОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ВЖИВАННЯ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН ПІДЛІТКАМИ

Поліщук Анастасія, Сабат Єлизавета, Тарасюк Любов, здобувачі ОС «бакалавр» спеціальності 053 «Психологія» (Практична психологія), 2 курс, РДГУ

Науковий керівник: Луцик Г.О., здобувач ступеня PhD

Постановка проблеми. Серед актуальних проблем сучасності, питання адиктивних розладів має особливе значення. Найбільше занепокоєння викликає зростання випадків